

EEN STERK SOCIAAL-ARTISTIEK PROJECTVOORSTEL

1. Inleiding

Dit document biedt een leidraad voor organisaties en kunstenaars die een subsidie willen aanvragen voor een sociaal-artistiek project binnen het Vlaamse Kunstendecreet. Het geeft aan waar je op moet letten bij het uitwerken van je projectvoorstel en wat de elementen zijn die van jouw project een *sterk* sociaal-artistiek project maken.

We zoomen eerst in op de sleutelementen van sociaal-artistiek werk zoals deze door het Kunstendecreet geformuleerd worden. Vervolgens bekijken we waaruit een goed project moet bestaan en overlopen we de kwalitatieve subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria van projectsubsidies voor zowel organisaties als individuele kunstenaars in het Kunstendecreet. We herhalen enkele praktische zaken zoals de timing, de samenstelling van het dossier, de procedure en de stappen in het beoordelingsproces. We geven ook een overzicht van de verschillende organisaties en projecten die recent werden goedgekeurd. Tot slot vermelden we enkele literatuurtips voor verdere verdieping in sociaal-artistiek werk en de mogelijke ondersteuning door Dēmos, die momenteel een steunpuntfunctie uitoefent voor sociaal-artistiek werk.

2. Wat is sociaal-artistiek werk?

Een eensluidende definitie geven van sociaal-artistiek werk is zeer moeilijk omdat het de noemer is voor een landschap dat bestaat uit **zeer diverse praktijken** die vaak op verschillende domeinen actief zijn en vanuit verschillende 'potjes' gefinancierd worden.

Het **Vlaamse kunstendecreet** omschrijft sociaal-artistieke projecten als volgt:

Sociaal artistieke projecten leggen zich toe op het ontwikkelen van artistieke projecten met een sterk sociale inslag. Betrokkenheid van de doelgroep en de procesmatige benadering zijn even belangrijk als het artistieke resultaat. Het gaat dus niet enkel om het realiseren van artistieke projecten maar vooral om het investeren in het ontwikkelen van manieren/methodes om bepaalde doelgroepen te betrekken bij het artistieke proces.

In deze definitie springen meteen drie belangrijke elementen in het oog: betrokkenheid van de doelgroep, de procesmatige benadering en het artistieke resultaat. We zullen deze drie elementen kort behandelen in functie van hun belang bij de uitwerking en de beoordeling van sociaal-artistieke projecten. Samen vormen ze een sterk sociaal-artistiek concept dat eigen is aan de kunstenaar of de organisatie en overtuigt op zowel sociaal als artistiek vlak.

1. *De betrokkenheid van de doelgroep*

Doorgaans richten sociaal-artistieke projecten zich tot **maatschappelijk kwetsbare groepen**, zoals mensen in armoede, mensen met een beperking, mensen van diverse origine... . Sociaal-artistiek werk beperkt zich echter niet tot doelgroepgericht werken en kan ook wijk- of plaatsgericht opgezet zijn om een zo breed mogelijke sociale mix aan deelnemers te verkrijgen. De beoordelingscommissie beschouwt beide benaderingen, **zowel het doelgroep- als wijkgericht werken** als kenmerkend en legitiem voor de sociaal-artistieke praktijk.

Deelnemers worden door een doorgedreven **participatieve en competentiebenadering** betrokken bij elke fase van het creatieproces. Ze hebben een positie van **gelijkwaardigheid** tov de begeleidende kunstenaars of worden als kunstenaars aanzien. Het product komt tot stand door een intensieve **dialogoog** tussen alle betrokkenen. Elke deelnemer vindt zijn plaats in het project en kan zijn eigen specifieke talenten inzetten en ontwikkelen: als acteur, schrijver, vrijwilliger, kok, decorbouwer, techniker, etc. Het doel is dat alle deelnemers zich zowel in het proces als in het eindproduct kunnen terugvinden en zich **mede-eigenaar voelen**.

2. *De procesmatige benadering*

Wat het sociaal-artistieke uniek maakt is de **traagheid** die nodig is voor een artistiek proces met mensen die niet (of niet formeel) professioneel geschoold zijn. Het creatieproces duurt doorgaans langer dan bij andere kunstprojecten en het is logisch dat veel aandacht besteed wordt aan vorming en competentie-ontwikkeling. Dit gebeurt niet zelden via een aparte atelierwerking of een instaptraject.

Ook het **relationele aspect** is belangrijk. Tijd maken voor een babbel of een maaltijd is een goede manier om deelnemers op hun gemak te stellen. Vaak worden ook bredere activiteiten georganiseerd zoals een culturele uitstap of een lees- en discussiemomenten. Er is **ruimte voor ontmoeting en verdieping** en dit is ook te zien aan de plek waar de deelnemers samenkomen. Veel sociaal-artistieke praktijken ontwikkelen zo hun eigen rituelen die een essentieel onderdeel worden van het artistiek proces. Bovendien dient er bijzondere aandacht te gaan naar het **rekruteren, betrekken en motiveren** van deelnemers en is er voldoende **nazorg** nodig na afloop van een project.

De traagheid van het artistieke proces en de voortdurende aandacht voor het sociale aspect vraagt de nodige **professionele omkadering** voor een sociaal-artistiek project. De kunstenaar(s) moet(en) bereid zijn om ver te gaan in zijn of haar sociaal engagement en heeft bij voorkeur toch enige ervaring in het werken met bijzondere doelgroepen. Daarnaast zijn er vaak ook sociale begeleiders actief of wordt er intensief samengewerkt met organisaties die al een vertrouwensband hebben met de deelnemers, zoals een buurthuis, een welzijnsorganisatie of een integratiecentrum.

3. *Het artistieke resultaat*

Buiten een doorgedreven sociale betrokkenheid doet het sociaal-artistiek werk precies hetzelfde als de reguliere kunst, namelijk symbolen creëren. Het sociaal-artistiek werk geeft mensen een podium omdat ze beschouwd worden als gelijkwaardige 'deelhebbers' van een maatschappelijke vorm van kunstproductie. Er wordt toegewerkt naar een professioneel omkaderd en **artistiek hoogstaand eindresultaat** dat toonbaar is aan een publiek dat ruimer is dan de eigen kennissen- en familiekring en waarin een zekere **gelaagdheid en transformatie** zichtbaar is. Sociaal-artistieke projecten maken deel uit van het kunstenlandschap in Vlaanderen en er worden dan ook vaak **samenwerkingen met andere kunstenorganisaties** opgezet, zowel voor creatie als presentatie. Dit onderscheidt de projecten van meer vrijblijvende cultuuruitingen die eerder onder de noemer amusement, folklore of amateurkunsten te plaatsen zijn.

3. Een goed project uitwerken

3.1. Projectmatig werken

Een 'project' is niet zomaar een containerbegrip waar je naar believen allerlei acties of activiteiten onder kunt stoppen. Projectmatig werken heeft zijn eigen wetmatigheden en doorgaans komen volgende elementen terug:

- Een project is afgebakend in de tijd: het heeft een duidelijke begin- en einddatum.
- Een project heeft een duidelijk omschreven doel.
- Een project bestaat uit een vooraf bepaald en uniek geheel van activiteiten en levert een vooraf bepaald specifiek product of resultaat op.
- Elk project voert een verandering door, klein of groot.
- Elk project is anders, omdat elke verandering per definitie anders is.
- Projecten verlopen volgens een projectplan en worden doorgaans uitgevoerd door een (speciaal opgezette) structuur bestaande uit specifieke (project)medewerker(s) of een projectteam en een projectleider.
- Projecten worden uitgevoerd binnen het hiervoor toegewezen budget.

Een project onderscheidt zich dus van de gewone werking van een organisatie. Projectmatig werken houdt het midden tussen routinematig werken aan de ene kant en improviserend werken aan de andere kant.

Projecten zijn per definitie eindig. Toch is het van belang om al van bij het begin van het project duurzaamheid als aandachtspunt mee te nemen. Niet alleen op inhoudelijk vlak, maar ook op vlak van middelen. Hoe kunnen de resultaten van het project blijven doorwerken op lange termijn? Parallel aan de ontwikkeling van je project kan het nuttig zijn om op zoek te gaan naar alternatieve financiering of structurele middelen binnen de organisatie.

3.2 De projectaanvraag

Voor het aanvragen van projectsubsidies van sociaal-artistieke projecten in het Kunstendecreet is een specifiek aanvraagformulier verplicht. Op de website van Kunst en Erfgoed kan hiervoor een model gedownload worden. Je vindt er ook een uitgebreide handleiding die je helpt bij het invullen van de projectaanvraag en die een overzicht geeft van alle voorwaarden en criteria.

Voor organisaties:

<http://kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/2465364-Formulieren.html>

<http://www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/4709272-Handleidingen.html>

Voor kunstenaars:

<http://www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/2465419-Formulieren.html>

<http://www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/2464640-Handleiding.html>

Je dient je aanvraag voor een projectsubsidie in bij het agentschap Kunsten en Erfgoed, afdeling Kunsten, per aangetekende brief of door het dossier af te geven tegen ontvangstbewijs. Het aantal exemplaren moet steeds gelijk zijn aan het aantal leden van de beoordelingscommissie in kwestie plus drie exemplaren voor de afdeling Kunsten. Organisaties dienen hun aanvraag in of sturen hun aanvraag naar:

*IVA Kunsten en Erfgoed Afdeling Kunsten
Arenbergstraat 9
1000 Brussel*

3.3 De beoordelingsprocedure

In het Kunstendecreet slaat de beoordeling zowel op de artistiek- inhoudelijke als op de zakelijke, beheersmatige aspecten van het aanvraagdossier.

Stappen in het beoordelingsproces

1. Het agentschap beheert het aanvraagdossier. Ze treft de nodige voorbereidingen, controleert alle vormelijke aspecten (ontvankelijkheidstoets) en legt het dossier voor aan de beoordelingscommissie in kwestie of de adviescommissie.
2. Het agentschap zal vervolgens ook een zakelijk advies opmaken over het project.
3. De beoordelingscommissie stelt een artistiek of inhoudelijk advies op.
4. Een definitieve beslissing valt uiterlijk vier maanden na de uiterlijke indiendatum van de aanvragen.

Belangrijke opmerking! De Vlaamse Regering is niet verplicht de adviezen van het agentschap en de beoordelingscommissie te volgen.

De beoordelingscommissie

De beoordelingscommissies in het Kunstendecreet bestaan steeds uit een voorzitter, een ondervoorzitter en een vast aantal leden. De leden worden benoemd voor vier jaar. Om een gezond evenwicht te verkrijgen tussen continuïteit en flexibiliteit (en vernieuwing), wordt de helft van de leden om de vier jaar vervangen. Een lid kan maximaal twee mandaten vervullen.

Momenteel bestaat de beoordelingscommissie sociaal-artistiek werk uit volgende leden:

Marleen Platteau, voorzitter
Herman Peeters, ondervoorzitter
Soleman Amadou
Dinora De Waele
Maria Hermans
Jan Knops
Marijke Leye
Dominique Nuyttens
Veerle Vanderleen

Peter Hinoul, Secretaris

3.4 Beoordelingscriteria voor projecten van organisaties

Bij de beoordeling van sociaal-artistieke projecten worden, rekening houdend met de specificiteit van de organisatie, de volgende beoordelingscriteria gehanteerd, voor zover die relevant zijn voor de beoordeling van de gesubsidieerde activiteit:

- 1) kwaliteit van het sociaal-artistieke concept en concrete uitwerking;
- 2) betrokkenheid van de deelnemers;
- 3) kwaliteit van de procesbegeleiding;
- 4) samenwerking met kunstenaars, artistieke praktijk, sociale en culturele organisaties;
- 5) vernieuwend karakter van de gehanteerde methoden;
- 6) sporen van de inhoudelijke met de financiële planning;
- 7) concretisering van de interculturaliteit.

3.5 Beoordelingscriteria voor projecten van kunstenaars

Bij de toekenning van projectsubsidies aan individuele kunstenaars wordt rekening gehouden met:

- 1) belang en kwaliteit van het oeuvre van de kunstenaar binnen het hedendaag-se kunstenlandschap en/of binnen de internationale context;
- 2) belang en kwaliteit van het al door de kunstenaar afgelegde parcours;
- 3) groeimogelijkheden en consistentie van het oeuvre.
- 4) haalbaarheid van de voorgestelde financieringswijze van het project;
- 5) kwaliteit van de eventuele projectpartners;
- 6) belang van het project voor de verdere oeuvre-ontwikkeling van de kunstenaar.

3.6 De timing

	Project-periode	Indiening	Ontvankelijkheid	Beslissing	Mededeling beslissing
Sociaal-artistieke projecten voor organisaties	Vanaf januari van het volgende jaar	15 sept voorafgaand jaar	Binnen 15 werkdagen na ontvangst	Uiterlijk 4 maanden na uiterlijke indien-datum	15 dagen vanaf de datum van het ondertekend toekenningsbesluit
	Vanaf juli tem dec van zelfde jaar	15 maart zelfde jaar			
Sociaal-artistieke projecten voor kunstenaars	Vanaf 1 januari	1 september voorafgaand jaar	Binnen 15 werkdagen na ontvangst	Uiterlijk 4 maanden na uiterlijke indien-datum	15 dagen vanaf de datum van het ondertekend toekenningsbesluit
	Vanaf 1 april	1 december voorafgaand jaar			
	Vanaf 1 juli	1 maart van zelfde jaar			

4. Overzicht organisaties en kunstenaars die in 2013 subsidies ontvingen

Meerjarige werkingssubsidies 2013-2016		
Organisatie	Subsidie	2/4jarig
Bij'de Vieze Gasten	€ 462.000	4
CAW Stimulans (Figuranten)	€ 303.000	4
Cie Tartaren	€ 100.000	2
Kopspel vzw	€ 190.000	4
Platform-K	€ 105.000	4
Rocsa	€ 90.000	2
Tartaar	€ 100.000	2
Tutti Fratelli	€ 215.000	4
Unie der Zorgelozen	€ 433.000	4
Victoria Deluxe	€ 448.000	4
Wit.h	€ 252.000	4
Zinneke	€ 90.000	4
TOTAAL	€ 2.788.000	

Projectsubsidies 1e ronde 2013		
Organisatie	Project	Subsidie
Globe Aroma vzw	Brussel Noord	€ 70.000
Madam Fortuna vzw	Shakespeare voor beginners	€ 50.000
Cultuurcentrum C-mine Genk	Vertel Genk Vertel	€ 20.000
TOTAAL		€ 140.000

5. Meer lezen over sociaal-artistiek werk?

Boekman vol: 82. *Community Art*. Calff & Meischke, Amsterdam: 2010.

Cleveringa, S. (2012). *Cultuur nieuwe stijl. Praktijkboek community arts en nieuwe cultuurfuncties*. Amsterdam: Pck Publishing. [Bestel hier](#).

Corijn, E., Lemmens, S., et al (red) (2007). *Het sociale van cultuur. Lokaal cultuurbeleid en gemeenschapsvorming*. Brussel: Poot Printers. [Download hier](#).

De bisschop, A. (2009). *Community Arts als Discursieve Constructie*. Gent: Universiteit Gent.

De Bruyne, P. & Gielen, P. (red) (2011). *Community Art. The politics of Trespassing*. Amsterdam: Valiz. [Bestel hier](#).

Dēmos vzw (2010). *Kaas met Gatēn. Momenten met focus op actieve cultuurparticipatie van kinderen en jongeren*. Brussel: Dēmos vzw. [Download hier](#).

Hillaert, W., Vandecaveye G. & Van Raemdonck, B. (red). (2012). *De stad. Eén podium. 20 jaar sociaal-artistiek werk in Gent*. Dienst Cultuurparticipatie, Stad Gent. [Bestel hier](#).

Kerremans, J. (red.) (2009). *S(O)AP. Spanningsvelden in de sociaal-artistieke praktijk*. Brussel: Dēmos vzw. [Bestel hier](#).

Nicis Institute (2011). *De kracht van cultuur. Effectieve cultuurimpulsen in de wijk*. Nicis Institute/ Stichting Cultuurimpuls. [Download hier](#).

Trienekens, S., et al. (2011). *Culturele interventies in krachtwijken*. Amsterdam: SWP. [Bestel hier](#).

Trienekens, S. & Postma, D.W. (2010). *Verbinden door te ontwrichten*. In: *Boekman vol: 82*. Calff & Meischke, Amsterdam: 2010. [Bestel hier](#).

Van den Bergh, A. (2012). *Dwarsliggers. Verhalen uit de sociaal-artistieke praktijk*. Brussel: Dēmos vzw. [Bestel hier](#).

Van Erven, E. (2013). *ICAF. Community Art Power. Essays from ICAF 2011*. Rotterdam: Rotterdams Wijktheater. [Bestel hier](#).

Van Erven, E. (2001). *Community Theatre. Global Perspectives*. Londen: Routledge.

6. Overzicht sociaal-artistieke organisaties en projecten

Een overzicht van sociaal-artistieke projecten en organisaties in Vlaanderen vind je op de website van Dēmos vzw.

<http://www.demos.be/sociaal-artistiek/sociaal-artistieke-organisaties/>

DĒMOS ONDERSTEUNT SOCIAAL-ARTISTIEKE PROJECTEN

Een officieel steunpunt voor het sociaal-artistiek werk binnen het Kunstendecreet bestaat tot op heden niet. Deze taak wordt opgenomen door Dēmos vzw, als kenniscentrum actief binnen het Participatiedecreet. Dēmos ziet in de sociaal-artistieke praktijk een reële toegangsweg naar cultuurparticipatie van kansengroepen en naar diversiteit in de cultuursector en de kunsten.

Dēmos inspireert en promoot

Dēmos is in de eerste plaats een kenniscentrum voor sociaal-artistiek werk. Via publicaties, nieuwsbrief en website laten we praktijkvoorbeelden uit binnen- en buitenland aan bod komen die inspirerend kunnen werken voor andere organisaties. We stimuleren visie-ontwikkeling, onderzoek en netwerkvorming en ondersteunen mee het sociaal-artistiek festival ENTER.

Dēmos adviseert

Bij Dēmos kan je terecht voor inhoudelijk advies bij het indienen van een subsidiedossier. Neem ruim voor de indiening contact met ons op en we maken een afspraak om samen te brainstormen of komen op werkbezoek. We gaan na of je opzet past binnen het Kunstendecreet of beter een plaats krijgt binnen een andere sector of een andere vorm van financiering. We begeleiden je organisatie om het projectvoorstel helder en scherp te krijgen. Tenslotte kan Dēmos je in contact brengen met mogelijke interessante partners. Voor specifieke zakelijke informatie verwijzen we door naar het Agentschap Kunsten en Erfgoed.

Dēmos ondersteunt

Soms kan een contact met een organisatie uitgroeien tot een meer langdurige ondersteuning. Dēmos weegt dit steeds af aan een aantal criteria: de aard van het project, de leeransen die wij zien voor het sociaal-artistieke werkveld en de beschikbare personeelsinzet. Dēmos kan ook een netwerkpartner zijn, bijvoorbeeld in een stuurgroep of redactieraad. Enkele keren per jaar brengt Dēmos de sociaal-artistieke organisaties en projecten in Vlaanderen samen voor een collegagroep onder de noemer 'versSAP'.

Contacteer Dēmos

An Van den Bergh
Stafmedewerker sociaal-artistiek werk
an.vandenbergh@demos.be
T.+32 (0)2 204 07 01 – M.+32 (0)474 64 98 03

www.demos.be